

Внукова О. М., доц., Мазурик А. В., Пашко П. О., бакалаври

Київський національний університет технологій та дизайну

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ СЕРЕД УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У СУЧАСНІЙ ВИЩІЙ ШКОЛІ

Анотація. У статті розглянуто проблему дотримання академічної доброчесності у закладах вищої освіти України на сучасному етапі; описано результати проведеного дослідження, у якому взяли участь здобувачі вищої освіти бакалаврського рівня. На основі аналізу відповідей опитувальника визначено ставлення студентів до принципів академічної доброчесності. Виділено напрямки пропагування дотримання академічної доброчесності у закладі вищої освіти.

Ключові слова: академічна доброчесність; принципи академічної доброчесності; учасники освітнього процесу у закладі вищої освіти.

Vnukova O., Mazurik A., Pashko P.

Kyiv National University of Technologies and Design

ACADEMIC INTEGRITY AMONG PARTICIPANTS OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN A MODERN HIGHER SCHOOL

Abstract. The article examines the problem of compliance with academic integrity in higher education institutions of Ukraine at the current stage; the results of the conducted research are described, in which students of higher education at the bachelor's level took part. Based on the analysis of the answers to the questionnaire, the attitude of students to the principles of academic integrity was determined. Areas of promotion of academic integrity in a higher education institution are highlighted.

Keywords: academic integrity; principles of academic integrity; participants in the educational process at a higher education institution.

Вступ. Не дивлячись на умови війни в Україні здобувачі вищої освіти наполегливо опановують необхідні компетентності для майбутньої професійної діяльності. Від того, наскільки якісною буде освіта, залежатиме не лише доля випускників закладів вищої освіти (ЗВО), а і майбутнє нашої країни.

Якісне навчання у вищій школі передбачає зацікавленість у здобутті освіти, сумлінне виконання індивідуального навчального плану та повагу до своїх та чужих наукових праць. Але завдяки поширенню інформаційних технологій відмічаються зловживання щодо інформації, її привласнення та фальсифікації. Ці порушення зустрічаються на різних академічних рівнях: від студентів і аспірантів до доцентів та професорів. Дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками та здобувачами освіти в Україні нормативно закріплено Законом «Про освіту» (ст. 42) [2]. Чітке визначення поняття дано у Законі «Про вищу освіту»: «Академічна доброчесність – сукупність етичних принципів та правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» (ст. 1) [1]. На сьогодні українські університети розробили свої Кодекси честі, в яких описано принципи та правила академічної доброчесності та конкретна відповідальність учасників освітнього процесу щодо їх порушень. Також в освітній процес багатьох ЗВО введено вибіркові чи нормативні навчальні дисципліни з академічного письма та доброчесності. Вони покращують розуміння студентами принципів академічної доброчесності та здобуття навичок у цитуванні, вказуванні першоджерел та дослідників. Американськими Радами з міжнародної освіти в Україні наразі реалізується проєкт «Ініціатива академічної

доброчесності та якості освіти», який має за мету об'єднати професійну спільноту освітян для обміну досвідом та співпраці задля інституціоналізації принципів академічної доброчесності в системи середньої та вищої освіти України [6]. У рамках діяльності проекту було підготовлено Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності [4]. Рекомендації щодо впровадження етичних кодексів в українських вищих навчальних закладах розроблено і Є. Стадним [8]. Проводяться спеціальні заходи, у тому числі, Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти щодо академічної доброчесності у вищій школі. Але на практиці у ЗВО все ще трапляються списування, нечесне виконання робіт різних видів тощо. Тобто, продовжує існувати суперечність між необхідністю дотримання академічної доброчесності усіма учасниками освітнього процесу у вищій школі та наявністю випадків порушення академічної доброчесності, що погіршує якість вищої освіти.

Постановка завдання. На питання дотримання академічної доброчесності останнім часом звернена увага як громадськості, так і науковців. Наприклад, етичне та нормативно-правове регулювання проблеми академічної доброчесності в університетському співтоваристві проаналізували Є. Суліма, С. Деніжна [9]; вплив академічної доброчесності та академічної відповідальності на забезпечення якості вищої освіти – Я. Тицька [10]; роль науково-педагогічного колективу у формуванні культури академічної доброчесності студентів – О. Слободянюк [7]; ставлення осіб різних вікових груп до академічної доброчесності – А. Павлюк, Т. Давидюк, А. Андросенко, О. Внукова [5] тощо. Але недостатньо вивченими залишаються питання дотримання принципів академічної доброчесності різними учасниками освітнього процесу у вищій школі. Тому метою нашого дослідження є виявлення ставлення здобувачів вищої освіти до дотримання принципів академічної доброчесності студентами та викладачами.

Результати досліджень. Дослідження проводилось у Київському національному університеті технологій та дизайну (КНУТД) у жовтні 2022 р. У ньому взяли участь 203 здобувачі вищої освіти різних спеціальностей бакалаврату. Нами був розроблений опитувальник за допомогою гугл-форми з метою виявлення ставлення здобувачів вищої освіти до академічної доброчесності. На поставлене запитання: «Чи впливає дотримання правил академічної доброчесності загалом на рівень освіти в Україні?», – майже 85% респондентів відповіли позитивно (рис. 1).

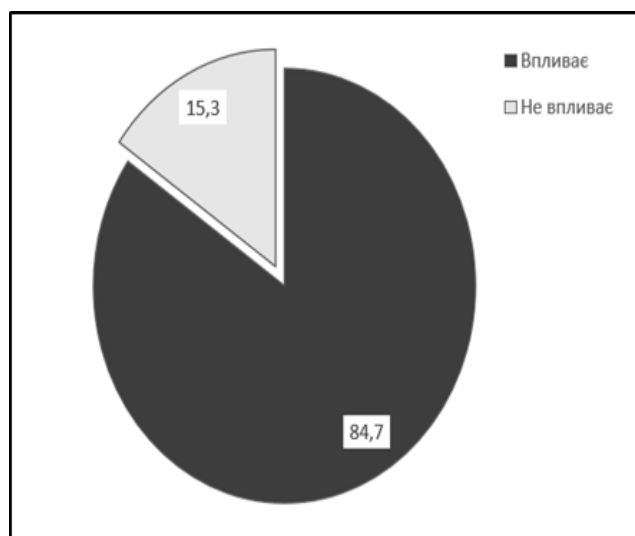

Рис. 1. Чи впливає дотримання правил академічної доброчесності загалом на рівень освіти в Україні?

Це свідчить про те, що здобувачі вищої освіти загалом усвідомлюють взаємозв'язок між якістю вищої освіти та дотримання принципів академічної доброчесності.

74,9% респондентів знають, що таке академічна доброчесність, але майже стільки ж не дотримується встановлених принципів доброчесності. 70,9% здобувачів освіти зізналися, що поводити себе недоброчесно під час навчання (рис. 2).

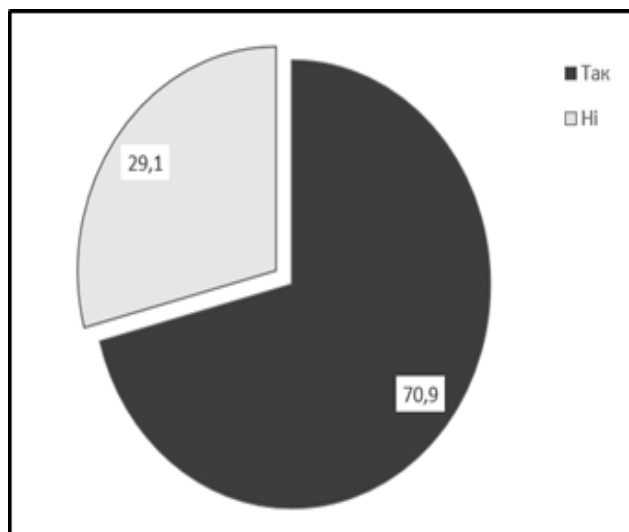

Рис. 2. Чи були Ви недоброчесними?

Причину такої поведінки учасників освітнього процесу можна пояснити недостатнім контролем за дотриманням академічної доброчесності в стінах ЗВО. Хоча саме університети мають бути найбільше зацікавлені у боротьбі з плагіаторами та іншими порушеннями академічної культури заради збереження власної репутації.

Дотримання академічної доброчесності студентами ЗВО можна піддати сумніву через відповіді на запитання щодо списування: 62,1% респондентів зазначили, що списувати треба вміти, і це не порушення доброчесності, оскільки ще потрібно думати, що списати. Значно менше здобувачів вищої освіти (37,9% опитаних) мають категоричну думку, що списувати – це нечесно.

75,4% респондентів використовували або будуть використовувати свої попередні роботи для здачі на оцінювання, якщо вони співпадають за темами. Така відповідь нашоує на думку про недостатнє розуміння видів плагіату та про непродуманість контрольних заходів з боку викладачів. У виконанні домашніх та контрольних робіт вдавались до списування 50,7% респондентів. Хоча більшість здобувачів вищої освіти зазначила, що вказували посилання на авторів щодо використаної інформації. Це означає, що значна частина опитаних здобувачів вищої освіти має навички у правильному оформленні робіт (рис. 3).

156 осіб (76,8%) вважають, що не можна купувати чужі роботи та видавати їх за свої. Вони не підтримують ці дії, вважають їх нечесними. Але 23,2% опитаних могли б заплатити за виконану на замовлення роботу, бо це дуже економить їх час. Ці результати вказують на те, що з боку викладачів не вживаються достатні заходи для виявлення подібних порушень. На запитання: «Чи повинні викладачі також дотримуватись академічної доброчесності, як і студенти?» – 92,1% студентів дали позитивну відповідь. Викладачі мають бути прикладом для здобувачів вищої освіти, у тому числі, і в дотриманні принципів академічної доброчесності.

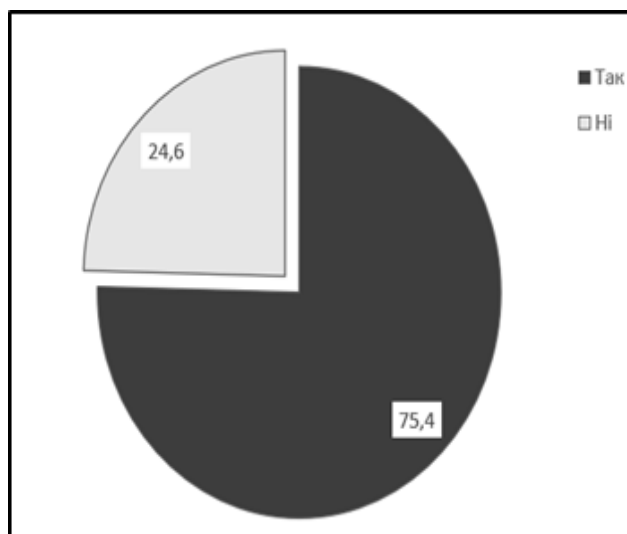

Рис. 3. Якщо Ви берете чужу інформацію для своєї роботи, чи надаєте посилання на авторів?

60,6% респондентів на запитання: «Що б Ви зробили, якби Вашу роботу сплагіатили?» – відповіли, що не залишили б все, як є. Тобто більшість вважає неправильним, що хтось може без згоди використовувати його твори. У той же час порушення академічної доброчесності вважають злочином лише 40,4% респондентів. Щодо покарань за недоброчесну поведінку, то лише 20,2% респондентів вдалися б до виключення порушника з університету.

Аналіз відповідей респондентів показав, що 76,4% опитаних здобувачів вищої освіти вважають, що потрібно боротися з академічною нечесністю, 77,3% – що треба постійно порушувати питання дотримання академічної доброчесності в університеті (рис. 4). Тобто переважаюча більшість сприймає як власну цінність дотримання в університетській спільноті академічної доброчесності.

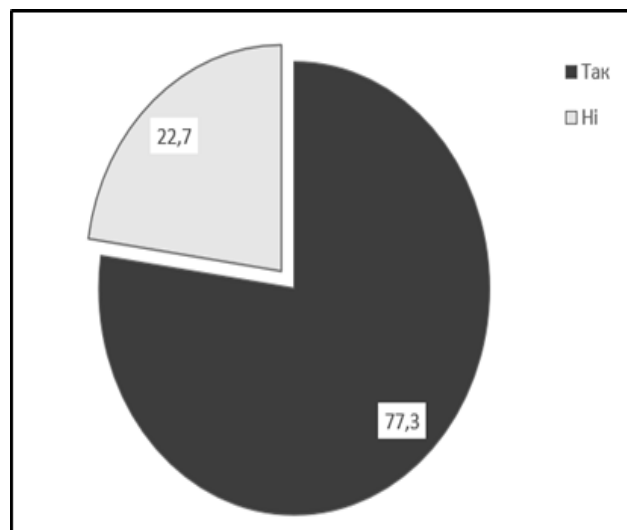

Рис. 4. Чи потрібно порушувати питання дотримання академічної доброчесності в університеті?

Напрямами пропагування дотримання правил чесного навчання, на нашу думку, можуть бути: 1) введення обов'язкової спеціальної дисципліни з академічної доброчесності для студентів перших курсів бакалаврату, адже засвоєння навичок етики

навчальної та наукової діяльності на початку здобуття освіти допоможе уникнути проявів недоброчесності у подальшій освітній діяльності; 2) залучення студентів до дослідження впливу доброчесності на їх діяльність, що сприятиме збільшенню популяризації даної теми; 3) впровадження нових внутрішніх правил університету щодо регулювання нормативних аспектів процесу навчання має супроводжуватися активним роз'ясненням з боку кураторів груп. Доцільно проводити виховні заходи у групах студентів щодо обговорення Кодексу академічної доброчесності ЗВО чи Кодексу честі ЗВО; 4) перевірки на плагіат варто піддавати усі письмові роботи здобувачів вищої освіти (у тому числі, і реферати), а для цього у ЗВО мають бути організовані відповідні процедури; 5) викладачі мають акцентувати увагу на пошукових методах проведення семінарських та практичних занять, щоб зацікавити студентів до творчого виконання завдань і убезпечити їх від плагіату та інших проявів недоброчесності.

Висновок. Провівши дослідження щодо академічної доброчесності у ЗВО, ми виявили, що більшість знають, що таке академічна доброчесність в освітньому середовищі, але не завжди дотримуються її принципів. Проте здобувачі вищої освіти переважно вважають, що потрібно боротися з академічною нечесністю та постійно порушувати питання дотримання академічної доброчесності в університеті. Від науково-педагогічних працівників, адміністрації ЗВО, здобувачів вищої освіти повинна проявлятися нульова толерантність до будь-якого прояву академічної недоброчесності. Ведення чесної навчальної та наукової діяльності сприятиме здоровій конкуренції між учасниками освітнього процесу у ЗВО, підвищенню довіри до системи освіти в Україні.

Подальших досліджень потребують практики академічної доброчесності у зарубіжних закладах вищої освіти задля ефективного їх втілення у вітчизняний освітній простір.

Список використаної літератури

1. Про вищу освіту: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18?find=1&text=%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C#Text>.
2. Про освіту: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
3. Ніколаєв Є. Як просувати цінності академічної доброчесності в українських університетах? URL: <https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/08/YAk-prosuvati-czinnosti-AD-u-vishah.pdf>.
4. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності. URL: https://msu.edu.ua/library/wp-content/uploads/2019/11/methods_2019-final.pdf.
5. Павлюк А. В., Давидюк Т. О., Андросенко А. О., Внукова О. М. Проблема академічної доброчесності в закладах вищої освіти на сучасному етапі. *Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості: Матеріали II Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених* (18 листопада 2021 р., м. Київ). К.: КНУТД, 2021. Т. 1. С. 107–113.
6. Проєкт сприяння академічній доброчесності в Україні (Strengthening Academic Integrity in Ukraine Project – SAIUP) URL: <https://academiq.org.ua/pro-proekt/>.
7. Слободянюк О. М. Про роль науково-педагогічного колективу у формуванні культури академічної доброчесності студентів. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2018. Вип. 6. С. 134–139. URL: <https://visnyk.vntu.edu.ua/index.php/visnyk/article/view/2304>.
8. Стадний Є. Деякі рекомендації щодо впровадження етичних кодексів в українських вищих навчальних закладах. URL: <http://www.saiup.org.ua/resursy/rekomendatsiyishhodo-vprovadzhennya-etychnyh-kodeksiv-v-ukrayinskyh-vyshhyh-navchalnyhzakladah/>.
9. Суліма Є., Деніжна С. Академічна доброчесність: етичне та нормативно-правове регулювання в університетському співтоваристві. *Міжнародний науковий журнал «Університети і лідерство»*. 2020. № 2 (10). С. 120–141. URL: <file:///C:/Users/PCA/Downloads/130-Article%20Text-242-1-10-20210212.pdf>.
10. Тицька Я. «Академічна доброчесність» та «академічна відповідальність» у забезпеченні якості освіти. *Теорія держави і права*. 2018. № 11. С. 192–195.